

Remissvar A2024/00424

Göteborg 19 juni 2024

Delbetänkandet SOU 2024:14

Arbetslivskriminalitet – myndighetssamverkan, en gemensam tipsfunktion, lärdomar från Belgien och gränsöverskridande arbete

Räddningsmissionen är tacksam för möjligheten att yttra sig över delbetänkandet SOU 2024:14 från Delegation mot arbetslivskriminalitet.

Räddningsmissionen har ett brett socialt arbete i Göteborgsområdet, i kontexten arbetslivskriminalitet driver vi ett treårigt projekt som syftar till metodutveckling och stöd till brottsoffer.

Övergripande synpunkter

Analysen i delbetänkandet speglar vår uppfattning om arbetet mot människohandel och människoexploatering. Identifiering av potentiella brottsoffer är sällsynt trots kännedom om riskbranscher och sårbara grupper. Fokus ligger ofta på arbetsplatskontroller och gripanden för brott mot utlänningslagen, medan kriminella företag undgår åtgärder.

Vidare saknas tydliga riktlinjer för vad som skall göras efter upptäckt vid en kontroll. Kommuner och myndigheter bör få tydliga direktiv hur upphandling ska ske för att inkludera arbetslivskriminalitet som en uteslutande faktor, samt att upphandlade kontrakt skall avslutas vid brott mot reglerna.

Delegationen lyfter brister i skyddet för brottsutsatta i arbetskraftsexploatering. Vi vill särskilt betona behovet av fler skyddade boenden för män utsatta för arbetskraftsexploatering. Tröskeln för att få stöd via socialtjänsten är hög, även när förundersökning pågår. Det finns platser på befintliga boenden som inte nyttjas fullt ut av myndigheterna samtidigt som flera av de utsatta vi möter berättar om hot och våld från kriminella arbetsgivare.

AKC

Arbetet tycks vara präglad av otydlighet och ger intryck av att fokusera på kvantitet. Vi efterlyser tydliga uppdrag och öronmärkta medel för samtliga myndigheter inom AKC att arbeta mot människohandel och människoexploatering.

Dessutom visar erfarenhet att offer för exploatering i stor utsträckning söker sig till civilsamhället och det borde därför åläggas AKC att skapa forum för informationsutbyte mellan olika civilsamhälleaktörer och myndigheter, liknande de som finns inom länsstyrelsernas uppdrag med att koordinera arbetet mot Prostitution och Människohandel (PoM)

Förslag om uttryckliga uppdrag till fler myndigheter

Vi stödjer förslaget om att ge fler myndigheter inom AKC uttryckliga uppdrag att motverka människohandel. Delegationen föreslår att Skatteverket och Arbetsmiljöverket får sådana

uppdrag, men vi anser att även andra myndigheter, som Försäkringskassan och Sociala myndigheter ska inkluderas.

Vidare bör regionskoordinatorernas roll och mandat klargöras, för att säkerställa att de har förordning så att de själva initiera insatser från socialtjänst eller ansöka om betänketid.

Myndighetsgemensam tipsfunktion

Vi stödjer förslaget om en myndighetsgemensam tipsfunktion, men betonar behovet av kompetens och rutiner för att snabbt identifiera och skydda potentiella brottsutsatta. En önskvärd utveckling av tipsfunktionen vore en jourtelefon med kompetens att stödja myndigheter, kommuner och civilsamhällesorganisationer som möter offer för människohandel och exploatering, likt Stödlinjen Myndighetsgemensam vägledning vid hedersrelaterad brottslighet och Kvinnofridslinjen.

Övriga förslag

Vi instämmer i delegationens problembeskrivning och förslag för att stärka arbetet mot människohandel och människoexploatering, samt behovet av stärkt styrning, straffrättsligt skydd och brottsofferperspektiv.

Det straffrättsliga skyddet bör inkludera en ersättning till brottsoffret som minst motsvarar den uteblivna lönen. Här finns goda exempel att hämta från grannländerna som till exempel Norges lag om lönestöld.

I det straffrättsliga skyddet bör också en översyn av Sveriges konkursregler ingå; företag som förlorar en lönetvist i arbetsdomstol eller i civilrättegång kan undandra sig betalningsansvar genom att göra en taktisk konkurs för att sedan fortsätta verksamheten i annat bolag. Det finns företagare som satt detta i system och helt undkommer personligt ansvar. Även här utgör Belgien ett gott exempel där företag och företagsledare kan få tillgångar frysa under utredning.

Lagen om människoexploatering tycks inte leva upp till lagstiftarens intentioner med tanke på det fåtal fällande domar som finns sedan lagen trädde i kraft. Lagen bör omformuleras eller ingå i en vidgad människohandelslag likt exemplet Belgien.

Vidare skulle arbetet mot arbetslivskriminalitet med fördel ingå i kontexten välfärdsbrottslighet: de samhälleliga förlusterna i form av uteblivna skatteintäkter och kopplingen till offentlig upphandling utgör ett tydligt samband.

Yttermera ser vi att insatserna mot arbetslivskriminalitet också kan knytas till insatserna mot gängkriminalitet och annan organiserad brottslighet.

Detta yttrande har förberetts av Daniel Åman, projektledare för Tillsammans mot Exploatering inom Räddningsmissionen.